

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, ЛЯЛЕВИЧ Жанна /
Ihor VERBOVSKYI, Zhanna LYALEVICH**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

*[Recommendations for Creating a Positive Image of
a Future Primary School Teacher]*

Модернізація системи освіти, пов'язана з тенденціями технологізації, інформатизації, гуманізації процесу навчання, актуалізує проблему обґрунтування нових вимог до вчителя як до суб'єкта діяльності, до його особистісно-професійних якостей. Якість української освіти сьогодні має відповідати запитам населення та перспективним завданням українського суспільства та економіки.

Імідж – це образ, вигляд, уявлення, подоба. У сучасному суспільстві інтерес до іміджу як соціально-психологічного феномену великий, його соціальна цінність зростає на наших очах, навіть з'явився новий напрямок суспільного життя – індустрія іміджу.

Імідж вчителя – це динамічна система, яка знаходиться в прямій залежності від соціально-економічної та соціально-психологічної ситуації розвитку суспільства, а також пріоритетів сучасної освіти. Все це позначається на вимогах та психологічному змісті іміджу педагога, який має відповідати якостям, затребуваним часом – глобальне мислення, професіоналізм, мобільність, гуманність, креативність, здатність до співпраці та ін. Структура іміджу майбутнього вчителя початкової школи включає такі компоненти, як персональні, соціальні та символічні, що включають індивідуальні психологічні параметри особистості вчителя та індивідуальний стиль професійно-педагогічної діяльності.

Сформованість індивідуального професійного іміджу залежить від трьох складових: теоретичної (знання у сфері іміджелогії), практичної (вміння та навички з формування професійного іміджу педагога) та мотиваційної (прагнення займатися діяльністю, у результаті якої формується індивідуальний професійний імідж).

Для формування позитивного іміджу майбутнього вчителя початкової школи важливо дотримуватися певних критеріїв та рекомендацій. Опосередковані компоненти іміджу майбутнього вчителя включають створене людиною середовище свого проживання (інтер'єр класу, оформлення кабінету, порядок на робочому столі тощо) і продукти, створені людиною у процесі праці.

Значимість особистісних якостей людини для формування свого іміджу підкреслює О. Мережицька. Автор вважає бездоганним імідж того педагога, який закоханий у дітей та захоплений своєю роботою, інтуїтивно та свідомо обирає найбільш адекватні вимогам професії моделі поведінки, виявляє повагу до гідності дітей та їх актуальних потреб. За «внутрішнє наповнення» позитивного іміджу педагога відповідають дві групи якостей [6]. Характеристики особистості як наслідок її освіти та виховання – це моральні цінності, психічне здоров'я, володіння набором технологій, таких як міжособистісне спілкування, попередження та подолання конфліктів тощо. Характеристики особистості, які визначаються її життєвим та професійним досвідом. Крім зовнішньої та внутрішньої складової іміджу, необхідно цілеспрямовано працювати над створенням проміжної частини – засобів спілкування. Цю групу складають компоненти іміджу, які «прочитуються» при особистому спілкуванні з педагогом (невербальні та вербальні) та ті, що впливають на сприйняття іміджу «заочно».

До безпосередньо сприйманих невербальних компонентів іміджу відносяться габітарний (одяг, зачіска, взуття, аксесуари, макіяж, парфум, силует) та кінетичний (постава, хода, жестикуляція, вираз обличчя, посмішка, напрямок та тривалість погляду) компоненти. Безпосередньо сприйманий вербальний компонент іміджу – це культура мовлення.

Зовнішній вигляд педагога має досить велике значення, оскільки його робота пов'язана зі спілкуванням з великою кількістю людей, при

цьому їхня основна частина діти, отже, зовнішній вигляд вчителя має виховне значення [4].

Зовнішній вигляд педагога має відрізнятися елегантністю, акуратністю, чистотою та охайністю, вселяти повагу та викликати довіру. Вважається, що класичний, консервативний вигляд більш доречний, ніж ультрамодні вбрання. Але педагогові не протипоказано мати й деяку особливість – головне, щоб вона органічно поєднувалася з внутрішнім змістом людини та не порушувала межі культурної норми. Культура одягу має менше значення, ніж культура поведінки. Недарма є вислів, що одяг «і одягає і відкриває людину». Для педагога – це своєрідна візитівка [6].

Ідеальною формою одягу для педагога є така, що сприяє зосередженню уваги учнів (вихованців) не так на вивченні деталей одягу, як на засвоєнні матеріалу. Таким одягом може бути діловий костюм, який підкреслює професійні, особисті якості та офіційність стосунків із учнями. До ділового костюма відносять піджак зі спідницею або брюками та блузку [10]. Головна характеристика суворого стилю – особливий силует костюма. У сприйнятті більшості людей респектабельний костюм, що свідчить про солідний статус власника, має силует, що наближається до витягнутого прямокутника з підкресленими кутами (це справедливо як для жінок, так і для чоловіків). З таким стилем несумісний, наприклад, светр (особливо пухнастий), м'які штани або джинси, пишні сукні з воланами та мереживами. У повсякденному житті подібні елементи, округляють силует, знижують соціальний статус людини. Переважними кольорами для ділового одягу вважаються сірий, чорний, коричневий, бежевий, темно синій, темно бордовий. Блузки та сорочки можуть бути ніжних пастельних тонів. Необхідно уникати люрексу, блискіток, штучних матеріалів.

Чорний, білий та сірий кольори піднімають статус особистості в очах оточуючих, а яскрава кольорова гама може вплинути на якість засвоєння матеріалу класом, привертаючи увагу виключно до зовнішнього вигляду вчителя. Вибираючи пастельні, спокійні кольори, вчитель може бути впевнений, що увага буде сконцентрована саме на викладі матеріалу. Потрібно віддавати перевагу тканинам, які не мнуться, бо інакше до середини робочого дня зовнішній вигляд втратить презентабельність.

Прикрас має бути мінімальна кількість, вони не повинні бути яскравими і помітними, якщо педагог не хоче, щоб протягом усього уроку діти уважно вивчали її нове кольє, замість того, щоб навчатися. Прекрасно підійдуть намисто з перлин середньої довжини, тонкі кільця з благородного металу, невеликі сережки.

Для освітян важливі зачіска, макіяж, манікюр. Як жінка, так і чоловік повинен мати доглянутий вигляд, але виглядати при цьому максимально природно. Це забезпечується стриманими нейтральними тонами макіяжу та манікюру; природним кольором волосся, акуратністю зачіски.

Вдало підібраний гардероб, доглянутий зовнішній вигляд допоможе педагогові не тільки справити сприятливе враження на оточуючих, а й підкреслить його професійні та особисті якості. Продовженням першого, миттєвого враження, яке створює зовнішній вигляд, є невербальні засоби комунікації [5].

Наявність ненормативної лексики, жаргонізмів у мові педагога – показник профнепридатності. Робочим інструментом для педагога повинен бути голос, тому його постановці потрібно приділяти особливу увагу. Голосом, за правильної дикції, інтонування, гучності, виразності, можна заворожити, закохати, захопити, опанувати аудиторію. А люди, голос яких завжди звучить у гучному «лайливому» режимі, одразу відштовхують від себе інших. виправдовуючи себе, вони заявляють: «Я не кричу, у мене такий голос».

Насправді, це тривожний симптом невротичної поведінки. Для педагога така голосова манера – сигнал про професійну непридатність. Вчителю важливо контролювати свої жести, особливо необхідно позбавлятися агресивних, які на несвідомому рівні відштовхують дітей від особистості педагога. Міміка має бути лише доброзичливою. У школі ніяк не обійтися без гарних манер у розмовах з дітьми, спілкуванні з колегами, батьками школярів і в той же час – без знання ділового етикету, дотримання субординації [8].

Для іміджу педагога дуже важливі соціальна компетентність, пунктуальність, точність, діловитість, акуратне ставлення до чужого часу, повага до чужої праці. Особливо наголосимо, що ознаками професійної непридатності є пристрасть педагога до куріння та вживання алкогольних напоїв. Велика увага у формуванні іміджу надається інформації, яка буде сприйнята зором та слухом. Тим часом, не менше значення у сприйнятті має нюх. Запах сприймається інтуїтивно і сприймається як один з атрибутів фізичного та психічного здоров'я людини, його характеру і навіть соціального статусу. Арома-імідж включає запах духів вчителя, запах свіжості приміщення, що провітрюється, аромат класної кімнати.

Запах закладу освіти подає сигнал про рівень доглянутості всієї будівлі, рівень культури її «мешканців». Запах свіжості можна створити за допомогою ефірних олій апельсина, лимона, лаванди, ялиці. Запахи мають і лікувальні властивості: евкалипт, ялиця, розмарин, шавлія, лимон допомагають при застуді; фенхель, троянда, герань, чебрець, ялівець, аніс, жасмин заспокоюють; кедр, лимон покращують пам'ять; сосна, евкалипт, герань, ялівець, полин, м'ята, розмарин, чебрець активізують розумову діяльність. Легкий аромат ефірної олії, присутній у класі, сприятливо впливає на нервову систему і учнів, і вчителі. Сформувати внутрішню складову іміджу так само непросто, як і зовнішню [3].

Для позитивного іміджу сучасного педагога необхідно дотримуватися наступних пунктів:

1. Знайти свій правильний сенс життя, поставити планку потреб.
2. Зробити інвентаризацію своїх здібностей та можливостей, зробити аналіз того, що маєш і що можеш сам змінити на краще.
3. Розвивати почуття власної гідності і при цьому позбутися заниженої чи завищеної самооцінки; якщо треба – позбутися невротичної поведінки, яка закриває для людини шлях до успіху.
4. Займатися самовихованням, самоорганізацією, самоосвітою, забезпечуючи безперервне професійне зростання.
5. Знайти методи мотиваційної готовності до успіху та самомотивації, радіти за себе «тут і тепер», за кожен свій крок уперед.
6. Розвивати позитивне мислення, здатність перетворювати невдачу на успіх.
7. Працювати над своїм духовним змістом – це запорука і особистісного, і професійного успіху.

Іноді буває, елементи позитивного іміджу присутні, але людина не досягає бажаного ефекту у відносинах з оточуючими. Привабливі люди часто і охоче посміхаються (відповідно до ситуації); володіють гарним почуттям гумору, у тому числі, по відношенню до самого себе; природно поводяться; їхній настрій рівний, спокійний, а загальний емоційний настрій позитивний; знайомі з етикетом і слідуєть йому; впевнені у собі; виявляють щиру симпатію до співрозмовника та інтерес до його справ; усвідомлюють свої обмежені можливості і те, що у них немає відповіді на всі питання; дружелюбні, з ними легко спілкуватися.

Отже, для педагога імідж – це основа його успіху, тому варто дбати про власний імідж та намагатися удосконалюватися у всіх аспектах життя. Основні закономірності формування педагогічного іміджу полягають в тому, що на різних етапах професіоналізації імідж формується різними засобами. Імідж, сформований адекватно завданням діяльності, що оптимізує професійну діяльність особи [9].

Таким чином, формуючи свій імідж, педагог конструє його зовнішню, внутрішню та проміжну частини, змістовний та процесуальний аспекти. Згідно з українськими традиціями, вчитель є шановною людиною в суспільстві, його думка авторитетна, поведінка представляє собою моральний стандарт. Вчитель – це не професія, це спосіб життя. Кожен педагог, безперечно, унікальна особистість. Але у своєму іміджі він повинен виходити, перш за все, з професійних вимог та громадських очікувань.

Список використаних джерел

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Педагогічний пошук*. 2017. № 2. С. 3–6.
2. Глуханюк В. М. Метод проектів як основа професійної підготовки вчителя трудового навчання. 2019.
URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3922 (дата звернення: 20.10.2022)

3. Євтушенко Г. В. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 630–634.

4. Котенко О. В. Формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя іноземної мови. *Вісник психології і педагогіки*. 2011. Вип. 6.

5. Мармаза О. Імідж як спосіб професійної соціалізації керівника навчального закладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33. С. 263–269.

6. Межерлицька О. Впровадження іміджології як компонента навчального процесу у вищих закладах освіти. *Теорія і методика управління освітою*. 2010. Вип. 3. URL: <https://is.gd/FDWAwd>

7. Ніколаєску І. Особливості іміджової підготовки сучасного педагога в системі післядипломної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 10. С. 207–212.

8. Нуреєва О. С., Скворчевська О. В. Вдалий імідж як запорука професійного успіху. *Географія*. 2007. № 7(83). С. 33–36.

9. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 7. С. 154–162.

10. *Особистість учителя у висловлюваннях представників вітчизняної та зарубіжної педагогіки, діячів науки, культури. Педагогіка: Хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко*. Київ: Знання-Прес, 2008. С. 14–31.